та початкової освіти : збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 22-23 квітня 2021 р.) / за ред. О.А.Голюк; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, факультет дошкільної і початкової освіти імені Валентини Волошиної. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля, 2021. Вип. 10. С. 20 – 25.

3. Кривошея Т.М., Безнощук Інна. Розвиток творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку за допомогою прийомів фантазування Джанні Родарі. *Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти:* збірник матеріалів IX Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції (Вінниця, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 2025 р.) / за ред. Т.М. Кривошеї. Вінниця: «ТВОРИ», 2025. Вип. 14. С. 76-80.

4. Кузьменко Ю. В., Задонська М. І. Особливості використання казки при формуванні математичних уявлень дошкільника. *Таврійський вісник освіти.* 2015. № 2 (52). С. 135–139.

5. Смолянюк Н. М. Формування елементарних математичних уявлень у дошкільників (Модуль II, III): метод. рек. для здобувачів за спец. «Дошкільна освіта» / Н. М. Смолянюк, Л. І. Титаренко. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2024. 67 с.

6. Тарнавська Н. П., Куцан Т. С. Використання казки в процесі формування математичних уявлень дітей старшого дошкільного віку. *Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку : збірник науково-методичних праць* / за заг. ред. Н. П. Тарнавської, Н. Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич. Житомир : ФОП «Левковець», 2015. С. 150–158.

7. Яценяк Д. В. Застосування генеративних можливостей у створенні дидактичних казок для розвитку дітей дошкільного віку : матеріали конференції. Редакційний комітет. 2025. С. 325–332.

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СЕНСОРНО-ПІЗНАВАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ

Христина Йосик, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»
Науковий керівник: Т.М. Кривошея, кандидатка педагогічних наук, доцентка,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

DEVELOPING COGNITIVE INTEREST IN MIDDLE PRESCHOOL CHILDREN THROUGH CREATIVE ACTIVITY WITHIN A SENSORY-COGNITIVE ENVIRONMENT

Khrystyna Yosyk, master's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. *У статті розкриваються теоретичні засади та методичні особливості розвитку пізнавального інтересу дітей середнього дошкільного віку засобами творчої діяльності в сенсорно-пізнавальному просторі. Творча діяльність розглядається як інтегративний педагогічний засіб, що забезпечує поєднання сенсорного досвіду з активною пізнавальною діяльністю дитини через образне мислення, експериментування та самовираження. Обґрунтовано значення сенсорно-пізнавального простору як освітнього середовища, що сприяє формуванню уявлень про властивості предметів і явищ, розвитку мислення, уяви та дослідницької активності. Акцентовано увагу на мотиваційному потенціалі творчих видів діяльності, їх здатності стимулювати допитливість,*

ініціативність і самостійність дошкільників, а також на доцільності використання ігрових і проблемно-пошукових методів для підвищення ефективності освітнього процесу.

Ключові слова: *пізнавальний інтерес, середній дошкільний вік, творча діяльність, сенсорно-пізнавальний простір, пізнавальна активність, ігрові технології, розвиток мислення.*

Abstract. *The article examines the theoretical foundations and methodological features of developing cognitive interest in middle preschool children through creative activities within the sensory-cognitive environment. Creative activity is considered as an integrative pedagogical tool that combines sensory experience with active cognitive engagement through imaginative thinking, experimentation, and self-expression. The importance of the sensory-cognitive environment as an educational space that fosters the formation of ideas about the properties of objects and phenomena, as well as the development of thinking, imagination, and exploratory activity, is substantiated. Emphasis is placed on the motivational potential of creative activities, their ability to stimulate curiosity, initiative, and independence in preschoolers, as well as the relevance of using play-based and problem-search methods to enhance the effectiveness of the educational process.*

Key words: *cognitive interest, middle preschool age, creative activity, sensory-cognitive environment, cognitive activity, play-based technologies, thinking development.*

Розвиток пізнавального інтересу дітей середнього дошкільного віку є однією з ключових проблем сучасної дошкільної педагогіки, що обумовлено потребою формування активної, самостійної, творчої особистості, здатної до пізнання навколишнього світу та ефективної взаємодії з ним. У сучасних умовах реформування освіти особливої уваги набуває питання інтеграції різних видів діяльності, зокрема творчої, у процес формування пізнавальної сфери дитини. Сенсорно-пізнавальний простір виступає важливим освітнім середовищем, у якому дитина набуває первинного досвіду взаємодії з об’єктами та явищами дійсності, формує уявлення про їх властивості та закономірності. Саме в цьому середовищі закладаються основи інтелектуального розвитку, допитливості та прагнення до дослідження.

Пізнавальний інтерес у структурі особистості дошкільника розглядається як провідний мотив пізнавальної діяльності, що виявляється у вибірковому, емоційно забарвленому ставленні до об’єктів і явищ навколишнього світу. Його формування залежить від багатьох чинників, серед яких важливе місце посідають організація освітнього процесу, характер взаємодії з дорослими, а також використання ефективних педагогічних засобів. У середньому дошкільному віці пізнавальний інтерес набуває більш усвідомленого характеру, однак залишається залежним від емоційної привабливості діяльності. Діти активно прагнуть до нових вражень, експериментування, дослідження, що створює сприятливі передумови для розвитку їхньої пізнавальної активності [7, с. 87].

Сенсорно-пізнавальний простір є важливою умовою розвитку пізнавального інтересу, оскільки забезпечує дитині можливість безпосереднього контакту з предметним світом. У процесі сенсорного розвитку діти засвоюють еталони кольору, форми, величини, просторових відношень, що є основою для подальшого формування логіко-математичних уявлень. Важливим є те, що сенсорний досвід формується не лише через спостереження, а й через активну діяльність дитини, яка передбачає маніпулювання предметами, їх порівняння, класифікацію, узагальнення. Така діяльність стимулює розвиток мислення, уваги, пам’яті та сприяє формуванню стійкого інтересу до пізнання [1, с. 52].

Особливу роль у розвитку пізнавального інтересу відіграє творча діяльність, яка забезпечує умови для самовираження дитини, реалізації її внутрішнього потенціалу та формування креативного мислення. У процесі творчої діяльності дитина виступає як активний суб’єкт, який не лише відтворює реальність, а й трансформує її відповідно до власних уявлень. Конструювання, ліплення, малювання, аплікація сприяють розвитку уяви, фантазії, образного мислення, що є важливими складовими пізнавальної діяльності. Крім того, творчість сприяє формуванню емоційно-позитивного ставлення до пізнання, що є важливою умовою розвитку пізнавального інтересу [2, с. 118].

Використання ігрових технологій у процесі розвитку пізнавального інтересу є ефективним педагогічним засобом, оскільки гра є провідною діяльністю дошкільника. У грі дитина виявляє ініціативу, самостійність, здатність до творчого мислення, що сприяє активізації її пізнавальної діяльності. Дидактичні ігри, сюжетно-рольові ігри, ігри-дослідження дозволяють інтегрувати різні види діяльності, забезпечуючи цілісний розвиток особистості дитини. Важливим є створення ігрових ситуацій, що стимулюють інтерес до пізнання, викликають бажання діяти, експериментувати, відкривати нове [3, с. 83].

Одним із важливих засобів розвитку пізнавального інтересу є використання логіко-математичних завдань і головоломок, які поєднують елементи гри та творчості. Такі завдання сприяють розвитку аналітичного мислення, уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, знаходити нестандартні рішення. Вони стимулюють дітей до активного пошуку, формують інтерес до розв'язання проблемних ситуацій, що є важливою складовою пізнавальної діяльності. Використання головоломок у поєднанні з творчими завданнями дозволяє зробити освітній процес більш цікавим і ефективним [5; 6].

Реалізація освітнього напряму «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» передбачає створення розвивального середовища, яке забезпечує різноманітність діяльності та стимулює пізнавальну активність дітей. Важливим є використання інтегрованого підходу, що передбачає поєднання різних освітніх ліній, видів діяльності та методів навчання. Педагог має створювати умови для самостійної діяльності дітей, підтримувати їхню ініціативу, заохочувати до дослідження та творчості. Особливе значення має організація предметно-розвивального середовища, яке має бути насиченим, варіативним, доступним для дітей [8, с. 8].

Важливою умовою розвитку пізнавального інтересу є також використання ігрової діяльності як засобу формування пізнавальної активності. У процесі гри дитина отримує можливість не лише засвоювати нові знання, а й застосовувати їх у практичній діяльності, що сприяє їх глибшому засвоєнню. Гра створює сприятливу атмосферу, у якій дитина відчуває себе впевнено, що стимулює її до активної участі в пізнавальній діяльності. Використання ігор дозволяє враховувати індивідуальні особливості дітей, їхні інтереси та потреби [9, с. 102].

Крім того, важливим аспектом розвитку пізнавального інтересу є організація дослідницької діяльності, яка передбачає активне залучення дітей до процесу пізнання через експериментування, спостереження, аналіз. Така діяльність сприяє розвитку допитливості, уміння ставити запитання, висувати гіпотези та перевіряти їх, що є основою наукового мислення. Поєднання дослідницької та творчої діяльності створює оптимальні умови для формування стійкого пізнавального інтересу.

Не менш важливим є врахування індивідуальних особливостей дітей, їхніх інтересів, рівня розвитку, що дозволяє забезпечити диференційований підхід у навчанні. Педагог має створювати умови для розвитку кожної дитини, враховуючи її можливості та потреби, що сприяє формуванню позитивного ставлення до пізнавальної діяльності.

Ефективність розвитку пізнавального інтересу в сенсорно-пізнавальному просторі суттєво зростає за умови цілеспрямованого структурування освітнього середовища відповідно до актуальних потреб та інтересів дітей середнього дошкільного віку. Середовище має бути організоване таким чином, щоб кожен його елемент спонукав дитину до дії, відкриття, запитання. Це передбачає наявність різноманітних матеріалів для сенсорного дослідження – природних об'єктів, предметів різної фактури, кольору та форми, а також інструментів для експериментування. Принципово важливо, що доступність матеріалів забезпечує дитині можливість самостійно ініціювати пізнавальну діяльність, не очікуючи дозволу або вказівки дорослого, що є необхідною умовою формування справжньої внутрішньої мотивації до пізнання [8, с. 9].

Особливого значення в контексті розвитку пізнавального інтересу набуває проблемно-пошуковий метод, який передбачає постановку перед дитиною завдань, що не мають очевидного вирішення і потребують активного мислення, висування припущень та їх

перевірки. На відміну від репродуктивних методів, де дитина засвоює готовий зразок дії, проблемно-пошуковий підхід ставить її в позицію дослідника, якому необхідно самостійно знайти шлях до відповіді. Така позиція є надзвичайно важливою для розвитку пізнавального інтересу, оскільки переживання власного відкриття, навіть незначного, створює потужний емоційний стимул для подальшої пізнавальної активності. Педагог у цьому процесі виступає не як носій готових відповідей, а як партнер, який підтримує дослідницький пошук дитини, ставить навідні запитання та допомагає усвідомити здобутий досвід [7, с. 88].

Творча діяльність у сенсорно-пізнавальному просторі виконує особливу інтегративну функцію, поєднуючи в собі сенсорний досвід, образне мислення та активне перетворення дійсності. Коли дитина ліпить із глини або пластиліну, вона одночасно досліджує властивості матеріалу, реалізує власний задум і розвиває дрібну моторику; коли конструює з природних матеріалів – аналізує форму, розмір і вагу об'єктів, встановлює між ними просторові відношення, передбачає результат власних дій. Таким чином, творча діяльність забезпечує природну інтеграцію різних аспектів пізнавального розвитку, що є значно ефективнішим порівняно з ізольованим відпрацюванням окремих умінь [2, с. 120].

Дослідницька діяльність, органічно включена в творчий процес, є потужним механізмом розвитку пізнавального інтересу в середньому дошкільному віці. Експериментування з кольором під час малювання, дослідження властивостей матеріалів під час конструювання, спостереження за змінами форми у процесі ліплення – усе це стимулює дитину до постановки запитань, формулювання припущень та їх перевірки в реальній дії [4]. Особливо цінним є те, що результат такої дослідницької діяльності завжди матеріалізований у творчому продукті, який дитина може розглядати, порівнювати з попередніми роботами, обговорювати з однолітками та дорослими. Це забезпечує рефлексивний компонент пізнавальної діяльності, що є важливою умовою переходу від ситуативного до стійкого пізнавального інтересу [1, с. 54].

Взаємодія між дітьми в процесі спільної творчої та пізнавальної діяльності є ще одним суттєвим чинником розвитку пізнавального інтересу. Спільне виконання творчих завдань, обговорення способів дії, оцінювання результатів одне одного стимулюють дитину до вербалізації власних міркувань, що поглиблює розуміння досліджуваних явищ. Дитина, яка пояснює однолітку, чому вона обрала саме такий спосіб конструювання або змішування кольорів, демонструє значно вищий рівень усвідомленості, ніж та, що виконує те саме завдання мовчки. Крім того, спостереження за тим, як інші діти знаходять нестандартні рішення, стимулює власну пізнавальну активність і розширює уявлення про можливі способи дії [9, с. 104].

Логіко-математичний компонент органічно вписується в структуру творчої діяльності в сенсорно-пізнавальному просторі, збагачуючи її інтелектуальним змістом. Математичні головоломки та завдання, інтегровані в творчу діяльність, розвивають здатність дитини встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, класифікувати об'єкти за кількома ознаками, знаходити закономірності та нестандартні рішення. Такий підхід формує розуміння того, що математичне мислення є не абстрактною шкільною дисципліною, а природним інструментом пізнання реального світу, присутнім у кожній творчій дії [5, с. 7].

Диференційований підхід до організації творчої діяльності в сенсорно-пізнавальному просторі є необхідною умовою ефективного розвитку пізнавального інтересу кожної дитини. Діти середнього дошкільного віку суттєво відрізняються за рівнем сенсорного розвитку, творчими здібностями, темпом засвоєння нового досвіду та характером пізнавальної активності. Одні діти виявляють яскраво виражений інтерес до конструювання та просторових відношень, інші – до кольору та образотворчої діяльності, треті – до природничих досліджень. Педагог, який ураховує ці індивідуальні особливості при організації освітнього середовища та підборі завдань, забезпечує умови для розвитку пізнавального інтересу кожної дитини у відповідності до її унікального пізнавального профілю, що є значно ефективнішим порівняно з уніфікованим підходом [3, с. 85].

Таким чином, розвиток пізнавального інтересу дітей середнього дошкільного віку засобами творчої діяльності в сенсорно-пізнавальному просторі є складним, багатогранним процесом, що потребує комплексного підходу. Поєднання сенсорного розвитку, творчої та ігрової діяльності, використання сучасних педагогічних технологій, створення розвивального середовища сприяє формуванню активної, допитливої, творчої особистості, здатної до самостійного пізнання світу та успішної подальшої освіти.

Список використаних джерел

1. Артемова Л. В. Колір. Форма. Величина. Число: для кожної дитини, родини, вихователя, вчителя. Київ : Томіріс, 2017. 176 с.
2. Біла І. М. Психологія творчого конструювання в дошкільному віці. Київ : Веселка, 2011. 430 с.
3. Величко С. М. Ігрові технології у дошкільній освіті. Київ : Слово, 2018. 202 с.
4. Карук І., Колеснік К., Кривошея Т. Інтегрований характер дитячого експериментування у контексті розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання.* 2026, № 8, Том 1. 191-197. DOI:https://doi.orgl0.31652/3041-1017-2026(8-1)-22
5. Кривошея Т. М. Математичні головоломки: формуємо сенсорно-пізнавальну, логіко-математичну та дослідницьку компетентності дітей. *Палітра педагога.* 2021. № 1. С. 3–8.
6. Кривошея Т. Блоки Дьєнеша як засіб розвитку логічного мислення дітей у контексті європейських освітніх підходів. Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів інституту педагогіки, психології і мистецтв / за ред. Г.С.Тарасенко. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2014. Вип. 3. С. 42 – 47.
7. Максимів Л. Пізнавальний інтерес та його ознаки у період дошкільного дитинства. *Педагогічні науки: теорія та практика.* 2022. № 3. С. 84–90.
8. Пироженко Т. О., Машовець М. А., Коваленко О. В. Методичні аспекти реалізації освітньої лінії «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі». *Вихователь-методист дошкільного закладу.* 2023. № 3. С. 4–12.
9. Фрізен Т. І. Розвиток пізнавальної активності у дітей середнього дошкільного віку за допомогою гри : практичний посібник. Київ : Грамота, 2020. 180 с.

ТВОРЧЕ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИСЕНСОРНОГО ПІДХОДУ ЯК УМОВА ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сніжана Коваль, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»
Науковий керівник: О.В.Шикиринська, кандидат педагогічних наук, доцент,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

CREATIVE USE OF A MULTISENSORY APPROACH AS A CONDITION FOR THE PERSONAL GROWTH OF A PRESCHOOL CHILD

Snizhana Koval, master's student
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню творчого використання мультисенсорного підходу як педагогічної умови особистісного зростання дитини дошкільного віку. Розглянуто сутність сенсорного розвитку дошкільників, визначено поняття мультисенсорного підходу та мультисенсорного освітнього середовища,*